

مطالعه گفتمان دانش‌آموزی و ارتباط آن با نظام ارزش‌های حاکم بر جامعه (با تاکید بر مطالعه نظام ارزشی حاکم بر دانش‌آموزان دوره متوسطه و دبیران آن‌ها در شهرستان بوکان در سال تحصیلی ۹۷-۹۶)

انور کریمیان*

نوروز هاشم زهی**، مجید کاشانی***

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مطالعه گفتمان دانش‌آموزی و ارتباط آن با نظام ارزش‌های حاکم بر جامعه با تاکید بر مطالعه نظام ارزشی حاکم بر دانش‌آموزان دوره متوسطه و دبیران آنها در شهرستان بوکان انجام شده است. دو گروه از نظر ارزش‌های مادی و فرامادی، جمع‌گرایی و فردگرایی، دینی و سستی، تحصیلات و علم و خانواده مورد بررسی قرار گرفتند. با قرار دادن سوالات در دو دسته کلی ارزش‌های مدرن و ارزش‌های سستی، مشخص گردید که میانگین گفتمان مدرن، بیشتر از گفتار سستی می‌باشد. این مطالعه به صورت پیمایشی در بین ۳۶۰ دانش‌آموز مقطع متوسطه و ۱۸۴ دبیران آنها انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد که بین دو گروه در ارزش‌های مادی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد؛ در حالی که بین دو گروه در ارزش‌های فرامادی، جمع‌گرایی و فردگرایی، دینی و سستی، ارزش‌های مربوط به تحصیلات و علم و خانواده تفاوت معنی‌دار وجود دارد. نتایج پژوهش در

* دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی،

anvar1201@yahoo.com

** استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق (نویسنده مسئول)،

no_hashemzehi@yahoo.com

*** استادیار گروه جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی،

fahmm@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۲/۱۲، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۱۰

هر دو حوزه ی گفتمان، گسست را نشان می دهد. جهت مقایسه نظام ارزشی بین دو گروه از آزمون؛ مستقل استفاده شد.

کلیدواژه‌ها: نظام ارزشی، ارزش های مادی، ارزش های فرامادی، نسل، گفتمان مدرن ، گفتمان سنتی

۱. مقدمه و بیان مساله

فرایند انتقال ارزش های جامعه یا به تعبیری عام، انتقال فرهنگی نمی تواند به صورت پایدار در نسل های متوالی حادث شود، بلکه انتقال فرهنگی، بین انتقال کامل و انتقال ناقص قرار دارد. پیامد هر کدام از این دو حالت می تواند برای جامعه مساله ایجاد نماید به این معنی که: ۱- انتقال کامل اجازه نوآوری و تغییر را نمی دهد و بنابراین توانایی واکنش به موقعیت های جدید وجود نخواهد داشت. ۲- شکست در انتقال نیز امکان اجازه کنش هماهنگ بین نسل ها را از بین می برد (Schonpflug, 2001:92).

در عصر مدرنیته، به دلیل ظهور پدیده هایی همچون کنترل از راه دور و وسایل ارتباط جمعی که به تعبیر دیوید ریزمن دوران انسان دگرراهر نامیده شده است، سلطه سنت در شکل دادن به کنش ها و نظام ارزشی جامعه تضعیف شده است و امکان بازتولید نظام ارزشی در این عصر به حداقل رسیده است. تنوع فراوان هنجارها و ارزش ها، به نسل جدید امکان می دهد که تا حدی بین راه های مختلف زندگی به انتخاب بپردازد و یا عناصر گوناگون فرهنگ را از نو در انگاره های جدید ترکیب کند.

در دوران مدرن که سرعت تغییرات اجتماعی (Social changes) شتاب زیادی دارد، جوانان به دلیل اقتضای سنی خود در پی تغییرات و فهم آن هستند و اعتقاد و عمل به ارزش های سنتی را غیر قابل قبول می شمارند. آموزش همگانی، گسترش رسانه های جمعی و دسترسی به اطلاعات گوناگون موجب افزایش دانستنی ها و سطح آگاهی دانش آموزان شده است به همین دلیل دیگر خانواده و نظام ارزشی سنتی منبع ایجاد فصل مشترک بین دانش آموزان و دبیرانشان نیست.

این مطالعه از یک طرف در پی شناخت گفتمان جوانان، مخصوصاً دانش آموزان بوده و از طرف دیگر رابطه این گفتمان را با نظام گفتمان حاکم بر جامعه و مخصوصاً دبیران آنها بررسی می نماید. سوالی که قابل طرح است این است که:

آیا گفتمان حاکم بر نسل دانش‌آموزان از نوع سنتی (Traditional) است یا از نوع مدرن (Modern)؟

فضای ذهنی و روانی مسلط و زبان خاصی که مردم در یک دوره‌ی خاص با آن سخن می‌گویند، گفتمان نام دارد و ضرورت شناخت آن برای اصلاح و تغییر و یا فعالیت در چهارچوب آن، انکارناپذیر و غیرقابل اجتناب است. گفتمان ترجمه‌ی واژه‌ی (Discours) در زبان فرانسوی و آن هم مشتق از واژه‌ی (Discursus) در زبان لاتینی است که به مفهوم "گذر یا حرکت از این‌جا و آن‌جا" می‌باشد. دیسکورس، تداعی‌کننده‌ی دیالتیک، عقل و یا سیستم نیز، هست.

اگر فردی و گروهی در فاصله‌ی زمانی مشخص، به طور پراکنده مجموعه گفتارها و یا سخنانی را ابراز دارد و فی‌المجموع بتوان از همه‌ی آن‌ها برداشت خاص و یکپارچه‌ای کرد و آن شخص یا گروه را با توجه به این گفتارها دست‌نشان و مشخص نمود، می‌گویند گفتمان خاصی بر آنان حاکم است. شاید بتوان گفتمان را در قالبی بسیار ساده و خلاصه، چنین تعریف کرد: زبان خاصی که هر کسی با آن صحبت می‌کند و به وسیله‌ی آن در برابر دیگران موضع‌گیری می‌نماید.

شناخت گفتمان مسلط و حاکم بر دانش‌آموزان و دبیران آنها، برای برنامه‌ریزان فرهنگی جامعه که می‌خواهد در چهارچوب آن فعالیت کنند یا بر آن تأثیرگذار باشند، ضروری است و شاید تا اندازه‌ای هماهنگی و همراهی نیز با آن لازم باشد تا اولاً زمینه‌ی بیان و گفتار او فراهم شود و ثانیاً در آینده آن را تغییر و اصلاح کند و یا به زیر کشد.

نظام ارزشی (Value System) در واقع مفاهیمی هستند که معنادهنده زندگی آدمیان می‌باشند و از بسیاری جهات دیگر نیز بر نوع و نحوه زندگی انسانها در جوامع مختلف، تأثیر مثبت می‌گذارند از جمله این تأثیرات می‌توان به نقش ارزنده ارزش‌ها در انسجام (Solidarity) و همبستگی اجتماعی، پویایی و پیوستگی فرهنگها نام برد و از همه مهمتر اینکه عامل وحدت روانی افراد در یک جامعه، ارزش‌های آن جامعه هستند. به گفته ژرژ گورویچ در پشت همه انواع رفتارها و گرایشهای جمعی و فردی انسانها نوعی از ارزش‌ها نهفته است (گورویچ، ۱۳۴۹، ۱۲۲ به نقل از جانعلیزاده و سلیمانی بشلی: ۱۳۹۰، ۶۴).

تفاوت در نظام ارزشی دبیران و دانش‌آموزان، که به نوعی شکاف نسلی را آشکار می‌سازد، مسأله مشترک جهان معاصر بویژه جوامعی مانند کشور ما ایران است که به سرعت تحول می‌یابد. از مظاهر مهم این شکاف، تغییر موقعیت اجتماعی (Social Situation)

نسل جوان معاصر به شکلی بی سابقه است. از وجوه مهم تغییر موقعیت نسل های جوان معاصر می توان کاهش روز افزون تأثیر سنت و اقتدار جامعه بزرگسالی بر نسل های جوانتر در افزایش آگاهی، مهارت و توانایی نسل جدید در مواجهه با زندگی و جهان جدید در مقابل ناتوانی و نداشتن مهارت نسلهای سالمند و ناکارآمدی نهادهای سنتی نظیر خانواده، نظام آموزشی و نهادهای فرهنگی دیگر در انطباق خود با تحولات پرشتاب و پیچیده ی عصر جدید را نام برد (توکل و قاضی نژاد، ۱۳۸۵: ۹۶، ۹۲).

شکاف (Gap) و بطور کلی اختلاف نسلی یکی از مصادیق گذار جامعه از صورت سنتی به شکل مدرن است. باور اصلی در این خصوص آن است که فرهنگ نوین جامعه در تعارض با فرهنگ غالب بزرگان جامعه قرار گرفته و یا با آن فاصله ای قابل تامل می یابد. معمولاً جوامع در حال گذار و یا جوامعی که با تحولات سریع اجتماعی و تقابلات سیاسی-اجتماعی مواجه می گردند، بیشتر مستعد پدیداری شکاف در میان نسل های خود می گردند. (لادیه و فولادی، ۱۳۸۳: ۲۹۲ به نقل از آزادیان دلپس، زینب: ۴: ۱۳۹۱).

تکرار چنین مطالعاتی در جامعه در دوره های مختلف ضروری بنظر می رسد زیرا تحولات اجتماعی امری اجتناب ناپذیر است و به قول آنتونی گیدنز جریان باز اندیشی امروزه در زندگی اجتماعی امری جاری است. پس مسلماً نتایج چنین تحقیقاتی در دوره های مختلف، یکسان نخواهد بود. نتایج این پژوهش برای برنامه ریزی های آینده و تعیین مسیر تحولات نظام ارزشی و فرهنگی جامعه و طرح علل تغییرات اجتماعی، مفید به نظر می رسد. شهر بوکان به عنوان مرکزی که سه استان کوردستان، آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی را به همدیگر مرتبط می سازد از جمله شهرهای مهاجرپذیر است که جایگاه ویژه ای در استان آذربایجان غربی دارد و نیز روند رو به رشدی در زمینه فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، شهری و غیره داشته که طبق نظریات مختلف جامعه شناختی، این دگرگونی ها و تغییرات بر گرایش های ارزشی و نگرشی افراد و نسلهای مختلف تأثیر گذار است. لذا با توجه به ضعف مطالعات پیرامون چنین مسائلی در شهر بوکان، ضرورت تحقیق و تبیین آن بیش از گذشته احساس می شود. بنابراین در این تحقیق برآنیم تفاوتها و مشابهت های نظام ارزشی و نگرشی را در بین نسلها و گفتمان حاکم بر نظام ارزشی جامعه آماری در شهر بوکان بیابیم.

۲. پیشینه پژوهش

قنبری در سال ۱۳۸۸ پژوهشی با عنوان "نظام ارزش‌های دبیران با دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی" انجام داد. نمونه پژوهش ۸۰ دبیر و ۲۶۰ دانش‌آموز دوره پیش‌دانشگاهی شهرستان کامیاران بود. یافته‌ها حاکی از آن بود که سلسله مراتب نظام ارزشی دبیران به ترتیب ارزش‌های نظری، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، هنری و مذهبی است. این سلسله مراتب برای دانش‌آموزان ارزش‌های نظری، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، مذهبی و هنری است. بین میانگین ارزش‌های دبیران با دانش‌آموزان در ارزش‌های شش‌گانه مورد بررسی، به استثنای ارزش‌های هنری، تفاوتی معنی‌دار وجود ندارد (قنبری، ۱۳۹۰: ۲۹).

آزاد ارمکی در پژوهش با عنوان "جوانان و دگرگونی فرهنگی ارزشی" در سال ۱۳۸۳ نشان داد که نسل جدید بیشترین نقش را در تغییر اجتماعی و فرهنگی داشته است، اما روابط نسلی همچنان کمتر تزاومی است و بیشتر بر اساس ارزش‌های اجتماعی مشترک تلفیقی است (ساروخانی و صداقتی فرد، ۱۳۸۸: ۲۳). با تشدید تغییرات فرهنگی و ارزشی، روابط بین نسلی به سمت شکاف در حرکت است هر چند هنوز دین و خانواده برای همه نسلها از اهمیت بالایی برخوردار است.

قاضی نژاد در سال ۱۳۸۳ در پایان‌نامه خود با عنوان "نسلها و ارزش‌ها" به شناخت و تحلیل پدیده تفاوت یا شکاف نسلی در بعد ارزش‌ها در نسل جوان و بزرگسال می‌پردازد. داده‌ها حاکی از آن هستند که هر چند برخی شباهت‌های ارزشی، به ویژه در زمینه ارزش‌های مرتبط با سطوح اجتماعی و ملی نظیر نظم، امنیت، همکاری و توسعه در میان سه نسل وجود دارد. در خصوص شمار درخور توجهی از مقولات و جهتگیری‌های ارزشی نظیر ارزش‌های مربوط به اعتقاد و پایبندی مذهبی بین سه نسل و عمدتاً بین نسل‌های سوم (جوان) و دوم (میانه) تفاوت جدی و معنی‌داری وجود دارد (قاضی نژاد، ۱۳۸۳).

به عنوان یکی از مهمترین پیشینه خارجی در این مورد می‌توان به کتاب تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته، رونالد اینگلهارت (۱۹۷۷) اشاره کرد. وی در این کتاب به دگرگونی ارزشی و عوامل موثر بر آن پرداخته و نیز نگرش‌ها و ارزش‌های جوامع متفاوت اشاره داشته است. نتایج پژوهش وی در قسمت دیدگاه‌های نظری مورد بررسی قرار گرفته شده است.

۳. دیدگاه‌های نظری

در نظریه‌های جامعه‌شناختی برای تبیین پدیده شکاف نسلی عمدتاً بر عواملی چون تجربه تاریخی (Historical experience) متمایز هر نسل از نسل‌های دیگر و ظهور نسل‌های دارای نظام ارزشی و فکری متفاوت طی جریان توسعه و تحول اجتماعی (مانهایم، اینگلهارت، مید و ...)، ظهور نهادها و شبکه‌های اجتماعی مختلف که فرایند جامعه‌پذیری نسل جدید را بر عهده دارند و باعث از بین رفتن وحدت ارزشی و جایگزینی کثرت ارزشی می‌شوند (جورج زیمل) و نیز بر تغییر معیارهای داوری‌های ارزشی در اثر تضاد سنت و مدرنیته (آنتونی گیدنز) تأکید می‌شود که همگی معطوف به تعیین‌کنندگی تحولات ساختاری در بروز و گسترش پدیده مذکورند.

تئوری دگرگونی ارزشی (Theory of Value Transformation) رونالد اینگلهارت: این تئوری یکی از تئوری‌های مهم در زمینه دگرگونی ارزش‌ها در دوره اخیر می‌باشد. نظریه اینگلهارت تقریباً یک نظریه جامع است که هم به ارزش‌های مادی و هم به ارزش‌های غیرمادی توجه دارد. اینگلهارت با استفاده از مقیاسی که حاوی دوازده ارزش است، تفاوت ارزش‌های مربوط به هر نسل را مورد توجه قرار داده است. بدین ترتیب که از پاسخگو خواسته می‌شود که در هر گروه اولویت‌های اول و دوم را انتخاب نماید. این گویه‌ها عبارتند از:

۱- افزایش رشد اقتصادی ۲- اطمینان از قدرت و اقتدار ملی ۳- افزایش حقوق مردم و دخالت دادن آنها در نحوه اداره جامعه شان ۴- تلاش برای زیبا سازی شهرها و روستاها ۵- ثبات اقتصادی ۶- مبارزه با جرم و جنایت ۷- پیشرفت به سوی جامعه‌ای که در آن اندیشه ارزشمندتر از پول و ثروت باشد. ۸- حرکت به سوی جامعه‌ای انسانی‌تر ۹- استقرار نظم در جامعه ۱۰- دخالت دادن مردم در تصمیمات مهم دولتی ۱۱- مبارزه علیه تورم ۱۲- حمایت از آزادی بیان و مطبوعات

نظریه اینگلهارت پیش‌بینی می‌کند که جایگزینی جمعیت نسل جدید به تدریج به جابجایی بلندمدت از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی منجر خواهد شد. (آزاد ارمکی و غفاری، ۱۳۸۶: ۶۵-۶۶).

تئوری تعارض سنت و تجدد گیدنز: آنتونی گیدنز (۱۹۳۸) نسل را همچون همدوره‌ای‌های اجتماعی که در طول زمان ترسیم شده‌اند، در نظر می‌گیرد (آزاد ارمکی و غفاری ۱۳۸۶: ۳۰).

از اینرو تفاوت نسلی یعنی نسل حاضر با نسل دیروز از نظر آرمان‌ها، ارزش‌ها، گرایش‌ها و باورداشت‌ها، اعتقادات، سبک زندگی و غیره باهم متفاوت می‌باشند. گیدنز منشأ دگرگونی فرهنگی را تضاد بین سنت و مدرنیته میدانند. به عقیده وی ویژگی مدرنیته "پویایی"، "تأثیر جهان‌گستر" و "تغییر دائمی رسوم سنتی" است. مدرنیته سبب می‌شود که افراد هر چه بیشتر از قید انتخاب‌هایی که معمولاً سنت در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد رها شوند. بدین ترتیب فرد در مقابل طیف متنوعی از انتخاب‌های ممکن قرار می‌گیرد (فاضلی، ۱۳۸۲: ۶۵).

وی یکی از مفاهیم دیگر را در برابر مفهوم نسل، با عنوان "بازاندیشی (Reflection)" مطرح می‌کند. بازاندیشی یکی از ویژگی‌های مدرنیته و زمینه‌های معرفتی انسان مدرن است. نسل‌های جدید مدام در پی بررسی و سنجش زندگی خویش و تعاملات و صورتبندی هویتی خویش می‌باشند. (گیدنز، ۱۳۸۰: ۴۶).

به نظر می‌رسد از دیدگاه گیدنز تلقی از نسل در جوامع سنتی و مدرن نیز متفاوت باشد. در جوامع سنتی، هر نسل به میزان قابل توجهی شیوه‌های زندگی گذشتگان خود را از نو کشف کرده و ضمن بازسازی و نوسازی آن را مجدداً به شکل و شیوه‌های جدید مورد عمل قرار می‌دهد اما در عصر جدید از نو شروع کردن تا حدودی مفهوم خود را از دست داده است. (گیدنز، ۱۳۷۹، ۲۰۷)

نظریه گذار از سنت به تجدد گئورگ زیمل: گئورگ زیمل (۱۸۵۸-۱۹۱۸) استدلال می‌کرد که انسانها از دوران کودکی بسیاری از ارزش‌های اجتماعی را فرا می‌گیرند و آنها را درونی می‌کنند. اجتماعی شدن فراگردی است که انسانها ارزش‌ها، هنجارها و نگرش‌های خود را از طریق خانواده، مدرسه و رسانه‌ها، درونی می‌کنند. در جوامع سنتی پیشین انسان نوعاً در یک رشته محدودی از حلقه‌های اجتماعی به نسبت کوچک زندگی می‌کرد. چنین حلقه‌هایی از گروه‌های خویشاوندی، خانواده و اصناف گرفته تا شهر و دهکده‌ها به شدت رفتار و عملکرد فرد را در قبضه خودشان قرار داده و تمامی شخصیت او تحت تعقیب خودشان داشتند (کوزر، ۱۳۷۳: ۲۶۳).

امروزه با پیشرفت و توسعه جوامع در کنار نهاد خانواده بعنوان اولین نهاد جامعه پذیرکننده، نهادهای دیگری نیز ظهور کردند. که همانند خانواده به تربیت و اجتماعی کردن نسل جدید می‌پردازند در جوامع پیشین خانواده نقش آموزش را بر عهده داشت اما در جوامع امروزی به دلیل دگرگونی‌های اجتماعی، ارزش‌ها، هنجارها و انتقال آنها از نسلی به

نسل دیگر توسط نهاد آموزش و پرورش و رسانه های جمعی صورت می گیرد. اصل سازمانی در جهان نوین با اصل سازمانی جوامع پیشین تفاوت بنیادی کرده است. یک فرد، عضو بسیاری حلقه های به خوبی مشخص است اما هیچ یک از این حلقه ها تمام شخصیت او را در بر نمی گیرند و بر او نظارت تام ندارند. تعداد حلقه های متفاوتی که افراد در آن می پویند، یکی از نشانگان تحول فرهنگی است (یعقوبی، ۱۳۹۳: ۱۸۲).

به عقیده زیمل زمانیکه عضویت در یک یا چند حلقه اجتماعی جای خود را به یک جایگاه اجتماعی در شبکه ای از حلقه های گوناگون اجتماعی دهد، شخصیت فرد دگرگون می شود. وجود حلقه های اجتماعی، پیش شرط فردگرایی است، به این لحاظ نه تنها انسانها نسبت به یکدیگر ناهمانند می شوند، بلکه فرصت آن را می یابند که در زمینه های اجتماعی گوناگون بدون زحمت حرکت کنند (کوزر، ۱۳۷۳: ۲۶۵).

پیر بوردیو (Pierre Bourdieu): جامعه شناس فرانسوی در چارچوب نابرابری و تضاد اجتماعی به تحلیل روابط و تعارضات نسلی در ابعاد اجتماعی-اقتصادی و فکری-فرهنگی می پردازد (Bourdieu.1984:144).

با مراجعه به جامعه شناسی فرهنگ بوردیو و به طور خاص با توجه به نقطه نظر او در مورد عادتواره (Habitus) می توان نسل را فهم نمود. زیرا افرادی که هم‌دوره ای اند و در زمان حال زندگی کرده و عادتواره فرهنگ مشترک دارند، کارکردی که برای آنها با حافظه جمعی که ترکیب هم‌دوره ای ها را در طول یک دوره خاصی تعیین می کند، تعریف کننده نسلی واحد می باشد (آزاد ارمکی و غفاری، ۱۳۸۳: ۳۳-۳۲).

بوردیو چالش نسل ها را ناشی از نظام های سلطه و نابرابری در عرصه های مختلف می داند. در این چشم انداز، نقطه عزیمت در تحلیل تعارضات نسلی، ساخت اجتماعی عینی بوده و با محور قرار دادن تضاد منافع مادی گروه های مختلف سنی که در جامعه همزیستی زمانی و مکانی دارند، مسائل نسل ها و شکاف های ایدئولوژیک و فرهنگی بین آنها را ناشی از تضاد زیر بنایی یاد شده و در تناظر با موقعیت و منافع اجتماعی نسلی در نظر گرفته می شود. از نظر بوردیو، جوان و پیر نه یک امر عینی و واقعی، بلکه ساختاری اجتماعی می باشند که در نتیجه ی مبارزه میان پیر و جوان در میدان های مختلف بوجود می آیند. بوردیو بر توزیع امکانات و منابع و موقعیت نابرابر نسل های مختلف از نظر برخورداری یا محرومیت از امکانات و فرصت های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی در عرصه های مختلف در ریشه یابی شکاف نسلی تاکید دارد (Jenkins 2006:72).

کارل مانهایم: مانهایم جامعه‌شناس آلمانی (۱۹۴۷-۱۸۹۳) از جمله اولین نظریه پردازانی است که مفهوم نسل را وضع کرد. جامعه‌شناسی نسلی مانهایم با تأکید بر مفهوم "واحد نسلی (Generation unit)" که به معنای گروه سنی - زیستی است، دارای چندین ویژگی است:

- هر نسلی در جریان اجتماعی و تاریخی دارای موقعیت مشترکی است که حوزه‌های کسب تجربه نسلی را تعیین می‌کند. بر اساس طبقه‌بندی‌های اقتصادی - اجتماعی دارای سرنوشت و علاقه مشترکی هستند.

- دارای هویت واحد بر اساس تجربه مشترک هستند (آزادار مکی و غفاری، ۱۳۸۳: ۳۰-۲۸ و یوسفی، ۱۳۸۳: ۲۱).

در نظر مانهایم ارزش‌های نسل قبل به طور کامل از بین نمی‌رود، بلکه نسل جدید به بازتعریف ارزش‌ها و افکار و ایدئولوژی‌های حاکم دست می‌زند؛ مانهایم معتقد است کارکرد نسل نو ظهور تاریخی، همین نوآوری ارزشی و فرهنگی و تولید سبک زندگی نو است (Yousefi, 2004: 45).

مارگارت مید: به عقیده مید، دگرگونی‌های اجتماعی شتابان فرایند انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر و یا فرایند اجتماعی شدن را دچار مشکل و وقفه کرده و بین دو نسل اختلاف تجربه و فرهنگ ایجاد کرده است. برای تبیین روابط بین والدین و دانش‌آموزان از حیث جامعه‌پذیری، از سه نوع فرهنگ "نیاکانگرا"، "همسالگرا" و "جوانگرا" نام می‌برد. در فرهنگ جوانگرا جامعه با تحولات عمیق و وسیع مواجه می‌شود و نسل گذشته دیگر نمی‌تواند الگو و معیاری برای حیات اجتماعی جامعه باشد و نسل جدید هم وضعیت حال و گذشته را محکوم می‌کند و به دنبال ایجاد شرایط جدیدی است. به عقیده مید این آخرین مرحله‌تطور فرهنگی است (رحیمی، ۱۳۹۰ به نقل از مید، ۱۳۸۵: ۳۲-۱۱۱)

مید جوامع و فرهنگ‌های را هم‌تا تمثیلی (configurative) می‌نامد؛ که در آن شرایط اجتماعی طوری دگرگون می‌شود که دیگر نسل گذشته، مدل مناسبی برای زندگی نسل بعد نمی‌تواند باشد. به عبارت دیگر فرهنگ‌های انتقالی اساساً در واکنش نسبت به شرایطی که تغییر کرده و معرفت گذشته دیگر مناسب چنین شرایطی نیست رشد می‌کنند (Carroll: 1990: 348).

کریستوفر بالس (Christopher Bolas): بالس معتقد است که از برخی جهات می‌توان گفت که یک نسل عبارت است از فاصله میان دبیران با دانش‌آموزان شان. به نظر او نظریه

پردازان فرهنگ عامه و نیز تاریخ نگاران بر این اعتقادند که هر ده سال شکل جدیدی از ذهنیت نسلی ظهور می‌کند (بالس، ۱۳۸۰: ۶).

از نظر بالس ما هر ده سال، از فرهنگ‌ها، ارزش‌ها، پندارها، علایق هنری، دیدگاه‌های سیاسی و قهرمان‌های اجتماعی خود تعریفی جدید ارائه می‌کنیم و این مجموعه عینی و ذهنی هر دهه بعنوان کوچکترین واحد زمانی برای تعیین فرهنگ جمعی می‌تواند بکار رود (همان، ۱۳۸۰: ۷).

نظریه گفتمان فوکو: از نظر فوکو، گفتمان‌ها نه تنها مربوط به چیزهایی است که می‌توانند گفته شوند یا درباره‌شان فکر شود، بلکه درباره این نیز هست که چه کسی، در چه زمانی و با چه آمریتی می‌تواند صحبت کند. گفتمان‌ها مجسم‌کننده معنا و ارتباطات اجتماعی است. گفتمان‌ها اعمالی هستند که بطور نظام‌مند موضوعاتی را شکل می‌دهند که خود سخن می‌گویند... گفتمان‌ها درباره موضوعات صحبت نکرده و هویت موضوعات را تعیین نمی‌کنند، آنها سازنده موضوعات بوده و در فرایند این سازندگی، مداخله خود را پنهان می‌دارند (تاجیک، ۱۳۷۷: ۱۵).

فوکو، جوهر گفتمان را قدرت دانسته و می‌نویسد که اگر گفتمان قدرتی داشته باشد، این قدرت را از ما، و فقط از ماست که دارد (فوکو، ۱۳۷۸: ۱۳). علاوه بر این، گفتمان فقط آن چیزی نیست که بیانگر مبارزه‌ها و دستگاه‌های سلطه‌گری است، بلکه آن چیزی است که مبارزه برای آن یا از طریق آن صورت می‌گیرد. یعنی همان قدرتی است که همه کس در صدد به چنگ آوردن آن هستند (همان: ۱۰).

بطور خلاصه، گفتمان در نزد فوکو از ویژگی‌های زیر برخوردار است (۲۰۰۷: ۵۶):
(Hall):

۱. یک گفتمان، شامل تنها یک گزاره نیست، بلکه از چندین گزاره تشکیل شده است که در کنار هم یک صورت بندی گفتمانی را شکل می‌دهند.
۲. در درون هر گفتمان یا بطور عام صورت بندی گفتمانی، قضایای متعددی مانند توصیف‌های کمی یا کیفی، تفسیر، محاسبات آماری، استدلال‌های تمثیلی یا قیاسی و اشکال متنوع دیگر وجود دارند (کچویان، ۱۳۸۲: ۱۹).
۳. گزاره‌های یک صورت بندی گفتمانی، با همدیگر جور هستند. چون هر گزاره دلالت بر رابطه با سایر گزاره‌ها دارد. آنها، به یک ابژه اشاره دارند، سبک یکسانی دارند، و از یک استراتژی یا یک جریان انگاره سیاسی (نهادی) مشترک حمایت می‌کنند.

۴. لزومی ندارد که تمامی گزاره‌های داخل پیک صورت بندی گفتمانی، یکسان باشند. اما روابط و تفاوت‌ها بین این گزاره‌ها باید قاعده مند و نظام مند باشد نه تصادفی، فوکو از این وضعیت بعنوان نظام پخش یاد می‌کند.

۵. گفتمان بر پایه تمایز متعارف بین اندیشه و عمل و یا زبان و کردار نیست. گفتمان مربوط به تولید دانش از طریق زبان است اما خودش توسط یک کردار گفتمانی تولید می‌شود.

۶. هر گفتمان توسط یک کردار تولید می‌شود (کردار گفتمانی)، کردار گفتمانی، کرداری است که معنا تولید می‌کند. بنابر این، از آنجا که تمامی کردارهای اجتماعی مستلزم معنا هستند، پس تمامی این کردارها از یک جنبه گفتمانی برخوردارند. به عبارتی، گفتمان در تمامی کردارهای اجتماعی وارد شده و بر آنها تأثیر می‌گذارد.

۷. گفتمان می‌تواند توسط افراد زیادی در شرایط نهادی متفاوت (مانند خانواده‌ها، زندان‌ها، بیمارستانها و تیمارستانها) تولید شود.

۸. گفتمان‌ها، نظام‌های بسته نیستند. از این رو، ریشه بسیاری از گفتمان‌های گذشته در گفتمان‌های فعلی مستتر است.

۴. فرضیه‌های پژوهش

به نظر می‌رسد بین دانش‌آموزان و دبیران در مورد ارزش‌های مادی و فرامادی تفاوت وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین دانش‌آموزان و دبیران در مورد ارزش‌های دینی و سستی تفاوت وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین دانش‌آموزان و دبیران در مورد ارزش‌های مربوط به فردگرایی و جمع‌گرایی تفاوت وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین دانش‌آموزان و دبیران در مورد ارزش‌های مربوط به تحصیلات و علم تفاوت وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین دانش‌آموزان و دبیران در مورد ارزش‌های مربوط به خانواده تفاوت وجود دارد.

۵. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر کنترل شرایط پژوهش، یک بررسی پیمایشی survey (توصیفی، تبیینی) است. از نظر هدف، یک بررسی کاربردی، از نظر زمانی نوعی بررسی مقطعی می باشد. از نظر شیوه گردآوری داده های کمی، روش پیمایشی و تکنیک پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت.

۵.۱ جامعه آماری

جامعه آماری در این مطالعه کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه ۲ شهرستان بوکان در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ و دبیران آنها می باشند.

تعداد جامعه هدف ۴۷۰۰ نفر است. از این تعداد به تفکیک جنس ۲۳۰۰ دانش آموز پسر و ۲۴۰۰ دانش آموز دختر می باشند.

حجم نمونه ی کل براساس جدول مورگان ۳۶۰ نفر محاسبه گردید. از این تعداد ۱۸۰ دانش آموز پسر، ۱۸۰ دانش آموز دختر و ۱۸۴ دبیر به عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شد و برای تمامی نمونه آماری پرسشنامه ای با سوالات یکسان (غیر از مشخصات جمعیت شناختی) ارسال گردید. در مجموع تعداد ۵۴۴ پرسشنامه توزیع گردید. برای انتخاب نمونه تحقیق نیز روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای استفاده گردید. بدین صورت که ابتدا میان تمام مدارس پسرانه و دخترانه ۱۳ مدرسه (۷ مدرسه پسرانه و ۶ مدرسه دخترانه) انتخاب گردید و از هر مدرسه بصورت تصادفی یک کلاس به عنوان نمونه آماری انتخاب شد.

۵.۲ ابزار جمع آوری اطلاعات

در این تحقیق ابزار گردآوری اطلاعات عبارتند از پرسشنامه، اسناد و مدارک. برای اندازه گیری متغیرها و گردآوری اطلاعات و داده ها از تکنیک پرسشنامه که روایی آن توسط کارشناسان و اساتید و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ بالای ۷۵ درصد تایید شد، به گردآوری اطلاعات اقدام شد.

۵.۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش جهت تحلیل داده ها از روش آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در آمار توصیفی خطای استاندارد، میانگین و انحراف استاندارد حداقل و حداکثر نمرات مشخص گردید. در آمار استنباطی جهت تحلیل داده ها از آزمون t مستقل جهت مقایسه دو گروه دبیران و دانش آموزان و بررسی معنی داری تفاوت میانگین ها استفاده گردید. همچنین داده های آماری با استفاده از نرم افزار کامپیوتری (spss) تحلیل شده است.

۵.۴ وسیله اندازه گیری

برای اندازه گیری معرف های متغیرها از سوالات و گویه های پرسشنامه بهره گرفته و سوالات به صورت بسته طراحی شده است. روش تهیه ی سوال ها بر اساس چارچوب نظری، پیشینه ی تحقیق، تعریف متغیرها و مفاهیم به کار رفته در فرضیه ها صورت گرفته است. در طراحی پرسشنامه برای اغلب سوالات از طیف لیکرت استفاده شده است. پرسشنامه شامل 33 سوال مشترک برای دو گروه دبیران و دانش آموزان مربوط به متغیر ملاک می باشد و سوالاتی که جنس، سن، تحصیلات و موقعیت اجتماعی (متغیر پیش بین) نمونه آماری را مشخص می سازد. سوالات در رابطه با نوع آنها در یکی از سطوح اسمی، رتبه ای و فاصله ای طرح و مورد سنجش قرار گرفته اند.

۵.۵ اندازه گیری متغیرها

۱.۵.۵ اندازه گیری متغیرهای ملاک

۱.۱.۵.۵ سنجه های مربوط به ارزش های مادی

۱. پیشرفت مادی
۲. امکانات رفاهی
۳. نیروی دفاعی قوی
۴. مبارزه با افزایش قیمت ها
۵. رابطه مادی

۲.۱.۵.۵ سنجه‌های مربوط به ارزش‌های فرامادی

۱. آزادی بیان، افکار و اندیشه
۲. مشارکت مردم در نظام سیاسی
۳. تلاش برای داشتن جامعه‌ای انسانی
۴. مشارکت در تشکل‌های مدنی
۵. احترام به تفاوت‌های اندیشه‌ها

۳.۱.۵.۵ سنجه‌های مربوط به ارزش‌های دینی و سنتی

۱. پایبندی و عمل به مسائل دینی
۲. مشارکت در مراسم و مجالس مذهبی
۳. حفظ سنت و آداب و رسوم
۴. انطباق پوشش با فرهنگ یا سلیقه فردی
۵. خردگرایی به جای تبعیت از دین و سنت

۴.۱.۵.۵ سنجه‌های مربوط به ارزش‌های جمع‌گرایی و فردگرایی

۱. عضویت در موسسات عام‌المنفعه
۲. انطباق فرد با جامعه
۳. اعتماد به دیگران
۴. فعالیت گروهی
۵. ترجیح منافع شخصی بر جمع
۶. تقدم رفع نیازهای فردی
۷. دخالت دیگران در تصمیمات فردی
۸. کمک به دیگران

۵.۱.۵.۵ سنجه‌های مربوط به ارزش‌های علم

۱. اهمیت تحصیلات نسبت به ثروت
۲. تحصیلات بعنوان مقدمه‌داری
۳. تاثیر تحصیلات بر کیفیت زندگی

۴. تاثیر نداشتن تحصیلات در زندگی

۵. ضرورت داشتن مدرک تحصیلی

۶.۱.۵.۵ سنجه‌های مربوط به ارزش‌های خانواده

۱. تفکیک جنسیتی فعالیت‌ها

۲. تساوی حقوق

۳. خواستگاری زن

۴. طلاق

۲.۵.۵ اندازه‌گیری متغیرهای پیشین

۱. میزان تحصیلات

۲. موقعیت اجتماعی

۳. جنسیت

۴. سن

۶. یافته‌های پژوهش

۱.۶ تحلیل توصیفی

دانش‌آموزان دختر و پسر و دبیران جمعیت نمونه‌ی پژوهش حاضر هستند. در نمونه مورد بررسی ۵۰ درصد دختر و ۵۰ درصد پسر بودند. به لحاظ تحصیلات، دانش‌آموزان در مقطع متوسطه ۲ (دهم، یازدهم، دوازدهم) مشغول به تحصیل می‌باشند. دبیران آنها از نظر تحصیلات دارای لیسانس تا دکتری می‌باشند که با ۵۱/۲ درصد دارای مدرک تحصیلی لیسانس، ۴۴ درصد فوق لیسانس و ۴/۴ درصد دکتری هستند.

از نظر ویژگی‌های سنی دانش‌آموزان بین ۱۵ تا ۱۸ سال قرار دارند. دبیران بین ۲۶ تا ۵۵ سال می‌باشند. ۶۱/۴ درصد دبیران بین ۳۶ تا ۴۵ سال قرار دارند که با ۳۱/۲ درصد بیشتر در گروه سنی ۳۶ تا ۴۰ قرار دارند.

۲.۶ توصیف داده‌های مربوط به نظام ارزشی و گفتمان

جدول ۱. توصیف نظام ارزشی دانش‌آموزان و دبیران

نظام ارزشی	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
مادی	۱۹/۰۲	۱۹	۱۹	۲/۵۹	۶/۷۰	۸	۲۵
فرامادی	۲۱/۳۶	۲۲	۲۳	۲/۶۳	۶/۹۲	۹	۲۵
دینی و سنتی	۱۸/۱۰	۱۸	۱۸	۳/۸۹	۱۵/۱۵	۶	۲۸
جمعگرایی و فردگرایی	۲۲/۶۲	۲۳	۲۲	۳/۶۶	۱۳/۴۳	۱۲	۳۵
تحصیلات	۱۸/۰۷	۱۸	۱۸	۳/۱۸	۱۰/۰۹	۶	۲۵
خانواده	۱۰/۹۸	۱۱	۱۲	۲/۰۸	۴/۳۱	۴	۱۷

میانگین ارزش‌های مربوط به مادی ۱۹/۰۲ و فرا مادی ۲۱/۳۶، میانگین ارزش‌های مربوط به دینی و سنتی ۱۸/۱۰، میانگین ارزش‌های مربوط به جمعگرایی و فردگرایی ۲۲/۶۲، میانگین ارزش‌های مربوط به تحصیلات ۱۸/۰۷، میانگین ارزش‌های مربوط به خانواده ۱۰/۹۸ می‌باشد.

جدول ۲. توصیف نظام ارزشی دبیران

نظام ارزشی	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
مادی	۱۸/۹۲	۱۹	۱۹	۲/۶۳	۶/۹۱	۱۱	۲۵
فرامادی	۲۲/۲۲	۲۳	۲۳	۲/۴۲	۵/۸۷	۱۱	۲۵
دینی و سنتی	۱۷/۳۷	۱۷	۱۶	۳/۸۸	۱۵/۰۳	۶	۲۸
جمعگرایی و فردگرایی	۲۱/۸۳	۲۲	۲۲	۳/۳۳	۱۱/۰۶	۱۲	۳۲
تحصیلات	۱۶/۵۰	۱۷	۱۷	۳/۱۶	۱۰/۰۱	۶	۲۴
خانواده	۱۰/۴۴	۱۰	۱۰	۱/۹۵	۳/۸۱	۴	۱۶

میانگین ارزش‌های مربوط به مادی ۱۸/۹۲ و فرا مادی ۲۲/۲۲، میانگین ارزش‌های مربوط به دینی و سنتی ۱۷/۳۷، میانگین ارزش‌های مربوط به جمعگرایی و فردگرایی ۲۱/۸۳، میانگین ارزش‌های مربوط به تحصیلات ۱۶/۵۰، میانگین ارزش‌های مربوط به خانواده ۱۰/۴۴ می‌باشد.

جدول ۳. توصیف نظام ارزشی دانش آموزان

نظام ارزشی	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
مادی	۱۹/۰۷	۱۹	۱۹	۲/۵۷	۶/۶۰	۸	۲۵
فرامادی	۲۰/۹۲	۲۱	۲۱	۲/۶۳	۶/۹۱	۹	۲۵
دینی و سنتی	۱۸/۴۷	۱۹	۱۸	۳/۸۵	۱۴/۸۴	۶	۲۷
جمعگرایی و فردگرایی	۲۳/۰۷	۲۳	۲۴	۳/۷۵	۱۴/۰۷	۱۲	۳۵
تحصیلات	۱۸/۸۸	۱۹	۲۱	۲/۸۷	۸/۲۵	۷	۲۵
خانواده	۱۱/۲۵	۱۱	۱۲	۲/۰۸	۴/۳۶	۵	۱۷

میانگین ارزش های مربوط به مادی ۱۹/۰۷ و فرامادی ۲۰/۹۲، میانگین ارزش های مربوط به دینی و سنتی ۱۸/۴۷، میانگین ارزش های مربوط به جمعگرایی و فردگرایی ۲۳/۰۷، میانگین ارزش های مربوط به تحصیلات ۱۸/۸۸، میانگین ارزش های مربوط به خانواده ۱۱/۲۵ می باشد.

جدول ۴. توصیف گفتمان مدرن و سنتی حاکم بر دبیران و دانش آموزان

گفتمان	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
سنتی	۴۳/۹۹	۴۴	۴۵	۵/۴۶	۲۹/۸۱	۲۶	۵۹
مدرن	۶۶/۱۵	۶۶	۶۶	۵/۲۰	۲۶/۹۹	۴۳	۸۰

میانگین ارزش های سنتی حاکم بر دو گروه دبیران و دانش آموزان ۴۳/۹۹ می باشد. درحالی که میانگین مربوط به ارزش های مدرن ۶۶/۱۵ است.

جدول ۵. توصیف گفتمان مدرن و سنتی حاکم بر دبیران و دانش آموزان به تفکیک

گروه	گفتمان	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
دبیران	سنتی	۴۲/۶۱	۴۳	۴۱	۵/۴۰	۲۹/۱۴	۲۶	۵۵
	مدرن	۶۴/۵۸	۶۵	۶۵	۴/۴۴	۱۶/۷۳	۴۳	۷۵
دانش آموزان	سنتی	۴۴/۷۰	۴۵	۴۵	۵/۳۶	۲۸/۷۵	۲۹	۵۹
	مدرن	۶۶/۹۶	۶۷	۶۶	۵/۳۷	۲۸/۸۵	۴۴	۸۰

میانگین ارزش های سنتی حاکم بر گروه دبیران ۴۲/۶۱ می باشد. درحالی که میانگین مربوط به ارزش های مدرن همین گروه ۶۴/۵۸ است. همچنین میانگین ارزش های سنتی

حاکم بر گروه دانش آموزان ۴۴/۷۰ می باشد. درحالی که میانگین مربوط به ارزش های مدرن همین گروه ۶۶/۹۶ است. یعنی میانگین نسل حاضر (دانش آموزان) در ارزش های سنتی و هم در ارزش های مدرن نسبت به دبیران هم بیشتر است.

۳.۶ آزمون فرضیه های تحقیق

بخش دوم شامل آزمون فرضیات تحقیق، پاسخ به سوالات و اهداف جزئی تحقیق می باشد. یافته های مربوط به مقایسه نظام ارزش های دو گروه دبیران و دانش آموزان با استفاده از آزمون t مستقل گزارش شده اند.

فرضیه اول: به نظر می رسد بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های مادی و فرامادی تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس ها در مورد ارزش های مادی در جدول زیر آمده است:

جدول ۶. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
۰/۰۰۱	۰/۹۹۶

نتایج آزمون لون نشان می دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=۰/۹۹۶$) بنابراین می توان از آزمون های پارامتریک استفاده نمود.

جدول ۷ نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش آموزان در مورد ارزش های مادی

خطای استاندارد تفاوت	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	میانگین	
					دبیران	دانش آموزان
۰/۲۳۴۷۳	۰/۱۴۸۱۹	۰/۵۲۸	۵۴۲	۰/۶۳۱	۱۸/۹۲	۱۹/۰۶

مطالعه گفتمان دانش آموزی و ارتباط آن با نظام ارزش‌های حاکم ... ۱۲۱

مقدار t برابر با $۰/۶۳۱$ است که با درجه آزادی ۵۴۲ در سطح $۰/۰۵$ معنی دار می باشد. بنابراین فرض صفر رد می شود. به عبارتی در سطح $۰/۰۵$ معنی داری، بین دبیران و دانش آموزان در ارزش های مادی تفاوت معنا دار وجود ندارد. نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس ها در مورد ارزش های فرامادی در جدول زیر آمده است:

جدول ۸. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
۰/۸۱۷	۰/۳۶۶

نتایج آزمون لون نشان می دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=۰/۳۶۶$) بنابر این می توان از آزمون های پارامتریک استفاده نمود.

جدول ۹. نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش آموزان در مورد ارزش های فرامادی

خطای استاندارد تفاوت	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	میانگین	
۰/۲۳۲۰۹	۱/۲۹۷۸۳	۰/۰۰۱	۵۴۲	۵/۵۹۲	۲۰/۹۲	دبیران
					۲۲/۲۲	دانش آموزان

مقدار t برابر با $۵/۵۹۲$ است که با درجه آزادی ۵۴۲ در سطح $۰/۰۵$ معنی دار می باشد. بنابراین فرض صفر ثابت می شود. به عبارتی در سطح $۰/۰۵$ معنی داری، بین دبیران و دانش آموزان در ارزش های فرامادی تفاوت معنا دار وجود دارد.

فرضیه دوم: به نظر می رسد بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های دینی و سستی تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۱۰. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
۰/۲۱۶	۰/۶۴۲

نتایج آزمون لون نشان می دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=0/642$) بنابر این می توان از آزمون های پارامتریک استفاده نمود.

جدول ۱۱. نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش آموزان در مورد ارزش های دینی و سستی

خطای استاندارد تفاوت	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	میانگین	
					دبیران	دانش آموزان
0/34991	1/09710	0/002	542	3/135	18/47	17/37

مقدار t برابر با 3/135 است. با درجه آزادی 542 در سطح معنی داری 0/05 معنی دار می باشد. بنابر این فرض صفر رد می شود. به عبارتی در سطح 0/05 معنی داری، بین دبیران و دانش آموزان در ارزش های دینی و سستی تفاوت معنا دار وجود دارد.

فرضیه سوم: به نظر می رسد بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های مربوط به فردگرایی و جمع گرایی تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۱۲. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
4/176	0/041

نتایج آزمون لون نشان می دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=0/041$) بنابر این می توان از آزمون های پارامتریک استفاده نمود.

جدول ۱۳. نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش آموزان در مورد ارزش های فردگرایی و جمع گرایی

خطای استاندارد تفاوت	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	میانگین	
					دبیران	دانش آموزان
0/32749	1/13853	0/001	542	4/087	21/73	23/07

مقدار t برابر با $۴/۰۸۷$ است. با درجه آزادی ۵۴۲ در سطح معنی داری $۰/۰۵$ معنی دار می باشد. بنابراین فرض صفر رد می شود. به عبارتی در سطح $۰/۰۵$ معنی داری، بین دبیران و دانش آموزان در ارزش های فردگرایی و جمع گرایی تفاوت معنا دار وجود دارد. گرایش دانش آموزان به فردگرایی بیشتر است.

فرضیه چهارم: به نظر می رسد بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های مربوط به تحصیلات و علم تفاوت وجود دارد. نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۱۴. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
۱/۱۱۸	۰/۲۹۱

نتایج آزمون لون نشان می دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=۰/۲۹۱$) بنابراین این می توان از آزمون های پارامتریک استفاده نمود.

جدول ۱۵. نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش آموزان در مورد ارزش های مربوط به تحصیلات و علم

میانگین	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین ها	خطای استاندارد تفاوت
دبیران ۱۶/۵۰	۸/۸۲۴	۵۴۲	۰/۰۰۱	۲/۳۷۷۸	۰/۲۶۹۴۸
دانش آموزان ۱۸/۸۸					

مقدار t برابر با $۸/۸۲۴$ است. با درجه آزادی ۵۴۲ در سطح معنی داری $۰/۰۵$ معنی دار نمی باشد. بنابراین فرض صفر رد می شود. به عبارتی در سطح $۰/۰۵$ معنی داری، بین دبیران و دانش آموزان در ارزش های مربوط به تحصیلات و علم تفاوت معنا دار وجود دارد. اهمیت تحصیلات و علم در دانش آموزان بیشتر از دبیران می باشد.

فرضیه پنجم: به نظر می رسد بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های مربوط به خانواده تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۱۶. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
۱/۱۶۱	۰/۲۸۲

نتایج آزمون لون نشان می‌دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس‌ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=0/282$) بنابراین می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود.

جدول ۱۷ نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش‌آموزان در مورد ارزش‌های مربوط به خانواده

خطای استاندارد تفاوت	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	میانگین
۰/۱۸۵۱۱	۰/۸۱۲۵۶	۰/۰۰۱	۵۴۲	۴/۳۹۰	دبیران ۱۰/۴۴
					دانش‌آموزان ۱۱/۲۵

نتایج جدول فوق مقایسه‌ی میانگین‌های دو گروه دبیران و دانش‌آموزان در مورد ارزش‌های مربوط به خانواده، نشان داد که مقدار t برابر با ۴/۳۹۰ است. با درجه آزادی ۵۴۲ در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد می‌شود. به عبارتی در سطح ۰/۰۵ معنی‌داری، بین دبیران و دانش‌آموزان در ارزش‌های مربوط به خانواده تفاوت معنا دار وجود دارد.

۴.۶ بررسی تفاوت بین دو گروه دبیران و دانش‌آموزان در مورد گفتمان سستی:

نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس‌ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۱۸. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
۰/۱۲۹	۰/۷۲۰

نتایج آزمون لون نشان می دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=0/720$) بنابر این می توان از آزمون های پارامتریک استفاده نمود. برای مقایسه میانگین دو گروه از آزمون t مستقل استفاده شده است که نتایج آن در جدول زیر آمده است.

جدول ۱۹. نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش آموزان در مورد ارزش های سستی

خطای استاندارد تفاوت	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	میانگین	
۰/۴۸۷۰۱	۲/۰۹۴۰۸	۰/۰۰۱	۵۴۲	۴/۳۰۰	۴۲/۶۱	دبیران
					۴۴/۷۰	دانش آموزان

مقدار t برابر با ۴/۳۰۰ است که با درجه آزادی ۵۴۲ در سطح معنی داری ۰/۰۵ معنی دار می باشد. پس می توان نتیجه گرفت که در سطح ۰/۰۵ معنی داری، بین دو گروه دبیران و دانش آموزان در خصوص گفتمان سستی تفاوت معنا دار وجود دارد. یعنی گفتمان حاکم بر ارزش های نسل دبیران، گفتمان سستی می باشد.

۵.۶ بررسی تفاوت بین دبیران و دانش آموزان در مورد گفتمان مدرن

نتایج آزمون لون مبنی بر تساوی واریانس ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۲۰. نتایج آزمون لون

f	معنا داری p
۸۳۴۱	۰/۰۰۴

نتایج آزمون لون نشان می دهد که بین واریانس دو گروه تفاوت معنا دار وجود ندارد و پیش فرض تساوی واریانس ها مورد تایید قرار گرفته است. ($p=0/004$) بنابر این می توان از آزمون های پارامتریک استفاده نمود.

جدول ۲۱. نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه دبیران و دانش‌آموزان
در مورد گفتمان مدرن

خطای استاندارد تفاوت	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	میانگین	
					دبیران	دانش‌آموزان
۰/۴۶۰۰۷	۲/۳۸۲۲۵	۰/۰۰۱	۵۴۲	۵/۱۷۸	۶۴/۵۸	۶۶/۹۶

مقدار t برابر با ۵/۱۷۸ است که با درجه آزادی ۵۴۲ در سطح معنی داری ۰/۰۵ معنی دار می باشد. پس می توان نتیجه گرفت که در سطح ۰/۰۵ معنی داری، بین دو گروه دبیران و دانش‌آموزان در خصوص گفتمان مدرن تفاوت معنا دار وجود دارد.

۷. بحث و نتیجه گیری

هدف این مطالعه شناخت گفتمان جوانان، مخصوصاً دانش‌آموزان و رابطه آن با گفتمان حاکم بر جامعه و مخصوصاً دبیران آنها می باشد. سوالی که قابل طرح است این است که: آیا تفاوتی بین نظام ارزشی حاکم بر دانش‌آموزان دوره متوسطه و دبیران آنها در شهرستان بوکان وجود دارد؟ همچنین آیا گفتمان حاکم بر نسل دانش‌آموزان از نوع سنتی است یا از نوع مدرن؟

جامعه آماری پژوهش حاضر، دانش‌آموزان (دختر و پسر) و دبیران آنها می باشد. تعداد نمونه آماری ۵۴۴ نفر می باشند که از این تعداد ۳۶۰ نفر دانش‌آموز و ۱۸۴ نفر بقیه دبیران همان دانش‌آموزان می باشند.

به لحاظ تحصیلات، دانش‌آموزان نمونه آماری پژوهش حاضر در مقطع متوسطه ۲ (دهم، یازدهم، دوازدهم) مشغول به تحصیل می باشند. دبیران آنها از نظر تحصیلات بین مقطع لیسانس و دکتری می باشند. بیشتر آنها با ۵۱/۲ درصد دارای مدرک تحصیلی لیسانس هستند.

از نظر ویژگی های سنی دانش‌آموزان بین ۱۵ تا ۱۸ سال قرار دارند و دبیران آنها بیشتر بین ۳۶ تا ۵۰ سال می باشند.

در آزمون فرضیه های پژوهش حاضر با استفاده از آمار استنباطی می توان نتیجه گرفت که در مورد ارزش های مادی و فرامادی، در حالی که میانگین ارزش های مادی دبیران ۱۸/۹۱ است، میانگین ارزش های فرامادی آنها ۲۲/۲۲ می باشد. میانگین ارزش های مادی

دانش‌آموزان ۱۹/۰۶ است، میانگین ارزش‌های فرامادی آنها ۲۰/۹۲ می‌باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت که بین دانش‌آموزان و دبیران، در مورد ارزش‌های مادی و فرامادی، تفاوت وجود دارد. بدین معنا که برای دبیران ارزش‌های فرامادی اهمیت بیشتری در مقایسه با دانش‌آموزان دارد. در حالی که هر دو گروه در مورد ارزش‌های مادی نزدیک به هم می‌باشند. نتیجه اینکه فرضیه مطرح شده مورد ارزش‌های فرامادی تایید و در مورد ارزش‌های مادی رد می‌شود.

رونالد اینگلهارت در نظریه دگرگونی ارزشی بر آن است که جایگزینی جمعیت نسل جدید به تدریج به جایابی بلندمدت از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی منجر خواهد شد در حالی که نتایج بدست آمده از پژوهش نشان داد که در مقایسه بین هر دو نسل، نسل گذشته گرایش بیشتری به سمت ارزش‌های فرامادی دارد تا نسل امروز. بدین معنی که براساس نتایج، نظریه‌ی اینگلهارت را در طول زندگی یک نسل صادق است تا دو نسل. در جواب چرایی این وضعیت می‌توان به وضعیت اقتصادی بیمار اشاره کرد که در برآوردن نیازهای مادی (نسل دوم) که موجب بقای زیستی افراد است و به قول مزلو در پایین‌ترین مرتبه قرار دارد، هنوز توفیقی حاصل نکرده است. به زعم اینگلهارت و مزلو پیش‌نیاز رسیدن به ارزش‌های فرامادی، گذر از ارزش‌های مادی می‌باشد. در جامعه ما در حال حاضر چنین ظرفیتی وجود ندارد.

در مورد ارزش‌های دینی و سستی، در حالی که میانگین دبیران ۱۷/۳۷ است، میانگین دانش‌آموزان ۱۸/۴۷ می‌باشد. بنابر این بین دانش‌آموزان و دبیران در مورد ارزش‌های دینی و سستی، تفاوت وجود دارد. بدین معنا که گرایش و پایبندی دانش‌آموزان به ارزش‌های دینی و سستی بیشتر از دبیران آنها می‌باشد. نتیجه اینکه فرضیه مطرح شده مورد تایید قرار گرفت.

نتیجه‌ی این بخش از پژوهش با نظریات پیر بوردیو که در چارچوب نابرابری و تضاد اجتماعی به تحلیل روابط و تعارضات نسلی در ابعاد اجتماعی-اقتصادی و فکری-فرهنگی می‌پردازد و نظریات گیدنز که تفاوت نسلی را تفاوت نسل حاضر با نسل دیروز از نظر آرمان‌ها، ارزش‌ها، گرایش‌ها و باورداشت‌ها، اعتقادات، سبک زندگی و منشأ دگرگونی فرهنگی را تضاد بین سنت و مدرنیته می‌داند و تحقیقات مریم قاضی نژاد (۱۳۸۳) همسو می‌باشد؛ ولی با پژوهش قنبری (۱۳۹۰) همسو نمی‌باشد.

در مورد ارزش های جمع‌گرایی و فردگرایی ، در حالی که میانگین دبیران ۲۱/۷۳ است، میانگین دانش آموزان ۲۳/۰۷ می باشد. بنابر این بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های جمع گرایی و فردگرایی ، تفاوت وجود دارد. گرایش دانش آموزان به ارزش های فرد گرایانه بیشتر از دبیران آنها می باشد. نتیجه اینکه فرضیه مطرح شده مورد تایید قرار گرفت. نتیجه ی این بخش از پژوهش با نظریات زیمل، که به زعم ایشان روند تاریخ جدید، آزادی فزاینده ی فرد را از بندهای وابستگی شدید اجتماعی را نشان می دهد و انشعاب تعلق گروهی یک نوع احساس منحصر به فرد بودن و آزادی را بیدار می سازد و وجود حلقه های اجتماعی را پیش شرط فردگرایی می داند و همچنین اگر فرد گرایی را از مولفه های مدرنیته بدانیم با نظریات گیدنز، مید، کریستوفر بالس و ارمکی (۱۳۸۳) که مسیر روابط نسلی را به سمت شکاف می داند، همسویی دارد.

در مورد ارزش های مربوط به تحصیلات و علم ، در حالی که میانگین دبیران ۱۶/۵۰ است، میانگین دانش آموزان ۱۸/۸۸ می باشد. پس می توان نتیجه گرفت که بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های مربوط به تحصیلات و علم ، تفاوت معنی دار وجود دارد. نتیجه اینکه فرضیه مطرح شده مورد تایید قرار گرفت. نتیجه پژوهش حاکی از این است که تحصیلات و علم برای نسل دبیران اهمیت کمتری دارد در حالی که برای نسل دانش آموزان حائز اهمیت بیشتری می باشد.

در مورد ارزش های مربوط به خانواده، باید گفت که بین دانش آموزان و دبیران در مورد ارزش های مربوط به خانواده، تفاوت معنی دار وجود دارد. میانگین مربوط به دبیران ۱۰/۴۴ است و میانگین دانش آموزان ۱۱/۲۵ می باشد. بنابرین گرایش دانش آموزان به ارزش های برابری خواهانه در خانواده، بیشتر از دبیران می باشد. نتیجه اینکه فرضیه مطرح شده مورد تایید قرار گرفت.

نتایج پژوهش حاضر در خصوص تعیین گفتمان مسلط بر جامعه نشان می دهد که در حالی که میانگین گفتمان سستی ۴۳/۹۹ است، میانگین گفتمان مدرن ۶۶/۱۵ می باشد. با تعمیم نتایج می توان گفت که گفتمان مسلط بر جامعه، گفتمان مدرن می باشد.

همچنین، میانگین گفتمان سستی دبیران ۴۲/۶۱ است، در حالی که میانگین گفتمان سستی دانش آموزان ۴۴/۷۰ می باشد. بنابر این تفاوت معنی دار می باشد. میانگین گفتمان مدرن دبیران ۶۴/۵۸ است در حالی که میانگین گفتمان مدرن دانش آموزان ۶۶/۹۶ می باشد. بنابر

این بین دو نسل دبیران و دانش آموزان در خصوص گفتمان مدرن و سنتی، تفاوت معنی‌دار می‌باشد.

میانگین گفتمان حاکم (گفتمان مدرن) بر دانش آموزان پسر و دبیران آنها ۶۴/۶۸ می‌باشد. با بررسی گفتمان‌های جامعه به تفکیک جنس، می‌توان گفت گفتمان حاکم بر نظام ارزشی دانش آموزان دختر و دبیران (گفتمان مدرن) با میانگین ۶۶/۹۲ قوی‌تر از میانگین گفتمان مدرن حاکم بر ارزش‌های دانش آموزان پسر و دبیرانشان می‌باشد. تفسیر عبارت فوق این است که، جامعه شاهد موجی از هجوم زنان و دختران به سوی فردگرایی، استقلال و گریز از جمع‌گرایی و ارزش‌های سنتی و دینی می‌باشد.

می‌توان گفت آنچه که فصل مشترکی را برای تعامل بین دو نسل دانش آموزان و دبیران آنها مهیا می‌سازد، حوزه ارزش‌های مدرن می‌باشد. توانمندسازی نسل گذشته در داشتن جامعه‌ای کم‌تنش راهگشا خواهد بود.

نتایج حاصل از بررسی گفتمان سنتی و مدرن با نظریات آنتونی گیدنز، جرج زیمل، مارگارت مید، پیر بوردیو و تمام نظریه پردازانی که در حوزه‌ی شکاف نسلی، سنت و مدرنیته نظریه پرداز کرده‌اند، همسویی دارد.

بطور کلی می‌توان گفت که گرایش دانش آموزان در ارزش‌های مادی، فردگرایی، دین و سنت، اهمیت تحصیلات و ارزش‌های مربوط به خانواده نسبت به دبیران بالاتر می‌باشد. درحالی‌که برای دبیران علم، ارزش‌های برابری خواهانه در خانواده و ارزش‌های دینی و سنتی اهمیت کمتری دارد.

۸. پیشنهادها

۱۸ پیشنهادت برخاسته از تحقیق

به دلیل اینکه یکی از مولفه‌های گفتمان مدرن سلطه فردگرایی می‌باشد، غلبه آن بر دانش آموزان میزان همبستگی آنان را با جامعه و دبیران تضعیف می‌کند، پیشنهاد می‌گردد برنامه‌های درسی پنهان و آشکار مدرسه در جهت تقویت جمع‌گرایی سامان داده شود.

با توجه به گسست دانش آموزان از ارزش‌های دینی و سنتی، پیشنهاد می‌گردد که برنامه‌های جذاب متناسب با گفتمان مسلط در جهت تقویت ارزش‌های دینی و سنتی از

سوی متولیان امر اعم از اداره آموزش و پرورش، اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، مساجد، شورای اسلامی شهر و روستا، شهرداری و... صورت پذیرد.

گسست نظام ارزشی بین دبیران و دانش آموزان نشان از ناکارآمدی متدهای انتقال ارزش ها به نسل دانش آموزان می باشد، توصیه می گردد سازمان آموزش و پرورش جهت آموزش های لازم به دبیران در قالب طرح های آسیب شناسی اجتماعی اقدام نماید. آموزش نسل دبیران جهت توانمندسازی آنان در حوزه نظام ارزشی مشترک جهت تعامل و بوجود آمدن فصل مشترک بین دو نسل.

به دلیل اهمیت ارزش های مادی برای هر دو نسل، به برنامه ریزان اقتصادی جامعه توصیه می گردد برای گذر از ارزش های مادی به سمت ارزش های فرا مادی که نشانه پیشرفت جامعه و رشد افراد است، اقدامات عملی صورت گیرد.

۲۸ پیشنهادات برای مطالعات آتی

بررسی عوامل موثر بر تغییر نظام ارزشی و تغییر گفتمان مسلط جامعه. بررسی عوامل موثر بر گرایش زنان و دختران به گفتمان مدرن. بررسی عوامل گسست از ارزش های دینی و سنتی بین دانش آموزان و مولفه های جایگزین. بررسی میزان تاثیر گذاری برنامه های درسی و آموزش های مدرسه در تقویت یا تضعیف ارزش های جمع گرایی، دینی و سنتی. بررسی علل عدم توفیق نظام آموزش رسمی در انتقال نظام ارزشی جامعه به دانش آموزان.

بررسی تاثیر تکنولوژی و رسانه های جدید در تغییر گفتمان مسلط بر جامعه. بررسی عوامل موثر در تفاوت نظام ارزشی دانش آموزان و دبیران

کتابنامه

اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۷). نوسازی و پسا نوسازی. ترجمه: علی مرتضویان. تهران: فصلنامه ارغنون. شماره ۱۳. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

مطالعه گفتمان دانش‌آموزی و ارتباط آن با نظام ارزش‌های حاکم ... ۱۳۱

اینگلهارت، رونالد. (۱۳۸۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. ترجمه: مریم وتر. تهران: نشر کویر.

آزاد ارمکی. تقی و غلامرضا غفاری (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی نسلی در ایران، تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی، چاپ دوم.

آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۸۳). رابطه بین نسلی در خانواده ایرانی، مسائل اجتماعی ایران. انجمن جامعه‌شناسی ایران. تهران: نشر آگه.

آزادیان دلپس، زینب. (۱۳۹۱). بررسی تفاوت‌های نسلی در نظام ارزش‌های اجتماعی (مطالعه موردی: شهر رشت).

بالس، کریستوفر. (۱۳۸۰). ذهنیت نسلی. ترجمه: حسین پاینده. تهران: فصلنامه ارغنون. شماره ۱۹. وزارت

بوردیو، پیر. (۱۳۸۰). نظریه کنش. ترجمه مردیها، مرتضی. چاپ اول. تهران: انتشارات نقش و نگار.

تاجیک، محمدرضا. (۱۳۷۷). متن، وانموده و تحلیل گفتمان (۲). مجله گفتمان. شماره ۱. صص ۱۶-۷ توکل، محمد و قاضی نژاد مریم. (۱۳۸۵). شکاف نسلی در رویکردهای کلان جامعه‌شناختی: بررسی و نقد رهیافت‌های نسل تاریخی و تضاد با تأکید بر نظرات مانهایم و بوردیو. ماهنامه علوم اجتماعی دانشگاه تهران. دوره ۲۷، شماره ۲۷، فروردین ۱۳۸۵.

جانعلیزاده چوب‌بستی، حیدرو سلیمانی بشلی، محمد رضا. (۱۳۹۰). شکاف نسلی: توهم یا واقعیت؟ نشریه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان. دوره ۱. شماره ۱.

ساروخانی، باقر و صدیقی فرد، مجتبی. (۱۳۸۸). شکاف نسلی در خانواده ایرانی: دیدگاهها و بینشها، نامه علوم اجتماعی، س ۳، ش ۴.

غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۶). روابط و ارزش‌های اجتماعی جوانان ایرانی. تهران: فصلنامه مطالعات جوانان. شماره ۹، بهار و تابستان ۱۳۸۶. صص ۳۲-۷.

قاضی نژاد، مریم. (۱۳۸۳). نسل‌ها و ارزش‌ها: بررسی و تحلیل جامعه‌شناختی تفاوت‌گرایش‌های ارزشی نسل جوان و بزرگسال. پایان‌نامه دکترای جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

قنبری، سیروس. (۱۳۸۸). مقایسه نظام ارزشی دبیران با دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی. فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی. دوره ۷، شماره ۱، بهار ۱۳۹۰، صص ۲۹-۴۸.

کچویان، حسین. (۱۳۸۲). فوکو و دیرینه‌شناسی دانش: روایت تاریخ علوم انسانی از نوزایی تا مابعدالتجدید. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

کوزر، لیوئیس. (۱۳۷۳). زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی. ترجمه: محسن ثلاثی. تهران: انتشارات علمی

گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۷). جامعه‌شناسی. ترجمه: منوچهر صبوری. تهران: نشر نی.

گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۰). مقدمه ای بر تحلیل نهادین مدرنیته و مدرنیسم. ترجمه: حسینعلی نوذری. تهران: انتشارات نقش جهان.

گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۹). تجدد و تشخیص، ترجمه ناصر موفقیان. تهران: نشر نی.

یوسفی، نریمان. (۱۳۸۳). شکاف بین نسل‌ها - بررسی نظری و تجربی. تهران: نشر پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.

Bourdieu, Pierre. 1984. "Questions de sociologie, Les Editions Deminuit "7, Rue Bernard Palissy. Paris.

Carrol, Thomas G, "Cultural Relativism, Education & Urban Society", Vol.22, Issue 4, Aug 1990.

Hall, Stuart (2007). The west and the rest: Discourse and power. In Gupta, Tania Das, James, Carl E., Maaka, Roger C. A., Galabuzi, Grace-Edward & Anderson, Chris (Eds.). Race and rationalization: Essential Readings. Toronto: Canadian Scholars Press Inc.

Schonpflug, Ute (2001): "Intergenerational Transmission of Values: The Role of

Yousefi, N (2004), generation gap (Theoretical and Empirical study, Tehran: social and Human. (PERSIAN)

Jenkins, Richard (2006) Pierre Bourdieu, Routledge.

